

Carl Menger og den østrigske skole

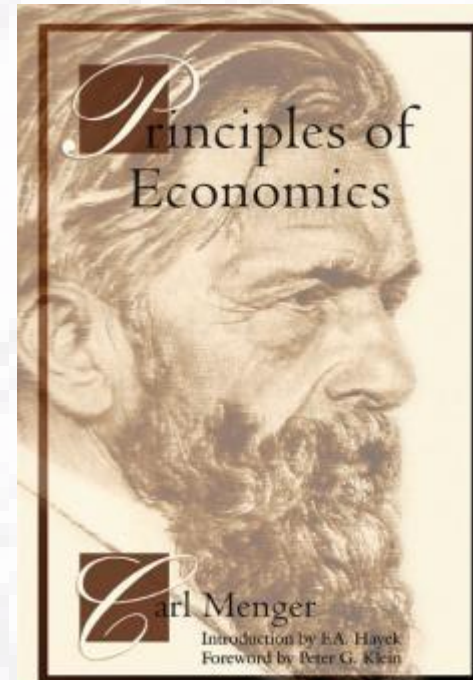
Libertas konference om
Anarkisme og Den Østrigske Skole

10. februar 2018

Torben Mark Pedersen

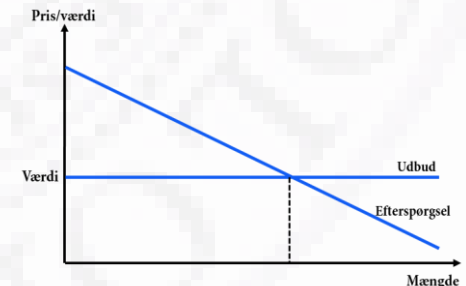
Carl Menger (1840-1921)

- *Principles of Economics* 1871
- Revolution i økonomisk teori
  - den marginalistiske revolution med Jevons og Walras
- Opgør med klassikernes arbejdsværdilære
- Pristeori baseret på
  - Subjektiv nytteteori
  - Marginalbetragtninger
  - Metodologisk individualisme
- Menger dannede skole: Böhm-Bawerk og Wieser

Klassikernes værditeori

- Værditeori – pristeori: Bestemmelsen af de relative priser i økonomien
  - Bytteværdi - brugsværdi
- Smith: "Arbejdet er det virkelige mål for alle varers bytteværdi"
- Værdien af en vare er lig med den mængde arbejdskraft, der direkte og indirekte (kapital som frosset arbejdskraft) medgår til produktionen
- Problemerne med klassikernes værditeori
  - Værditeorien er forskellig fra fordelingsteoriene
  - Ringe forklaringskraft: Kan ikke forklare vand-diamant paradokset, værdifuld kunst
  - Strenge forudsætninger for, at arbejdsværdilæren holder:
    - Produktionsfunktion med faste koefficienter
    - Samme mængde K/L i al produktion
    - Homogen arbejdskraft
    - Samme produktionstid for alle varer

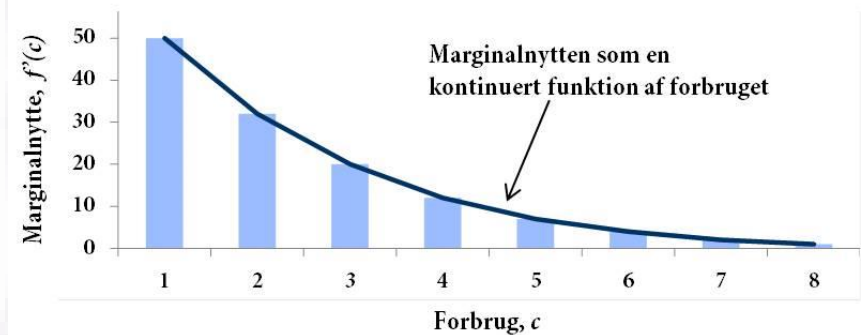
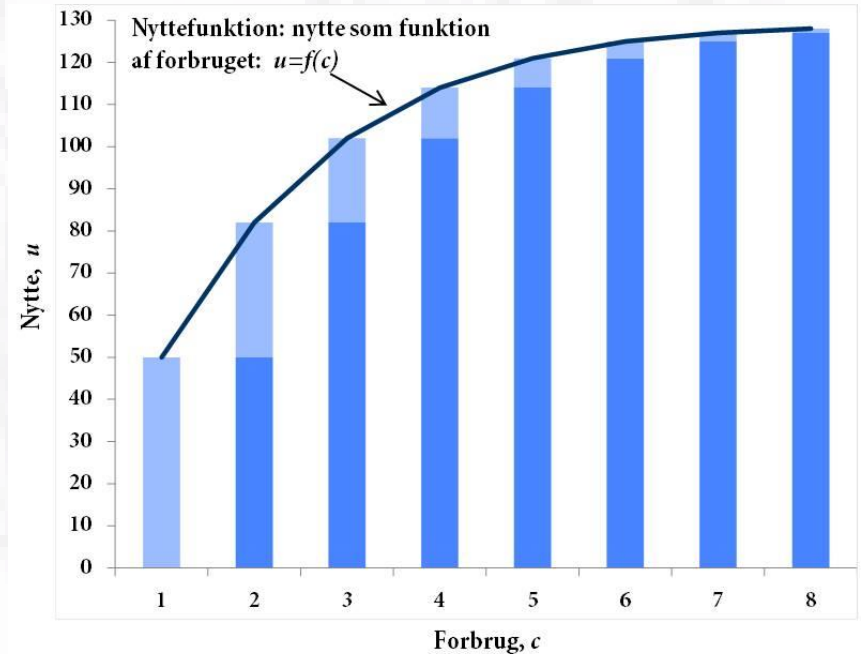

Menger vender værditeorien på hovedet

- Forkaster arbejdet som kilden til værdi
- De relative priser på varer er bestemt af forbrugeres subjektive marginalnytte af varerne
  - "Value is nothing inherent in goods, no property of them" (p. 116) (...) "Not only the nature but also the measure of value is subjective" (p. 146)
- Forordet til *Principles*:
  - "I have devoted special attention to the investigation of the causal connections between economic phenomena involving products and the corresponding agents of production, not only for the purpose of establishing a price theory based upon reality and placing all price phenomena (including interest, wages, ground rent, etc.) together under one unified point of view." (p. 49)
- Fire centrale elementer i Mengers nye teori
  1. Subjektiv nytte teori
  2. Marginalbetragtninger
  3. Optimerende forbrugere
  4. Kausalitet, realisme

Aftagende marginalnytte

- Aftagende marginalnytte
- Ordinal nytte – kan ikke måles på en absolut (kardinal) skala. Nytte kan kun rangordnes (højere-lavere).

Prisdannelsen på markedet

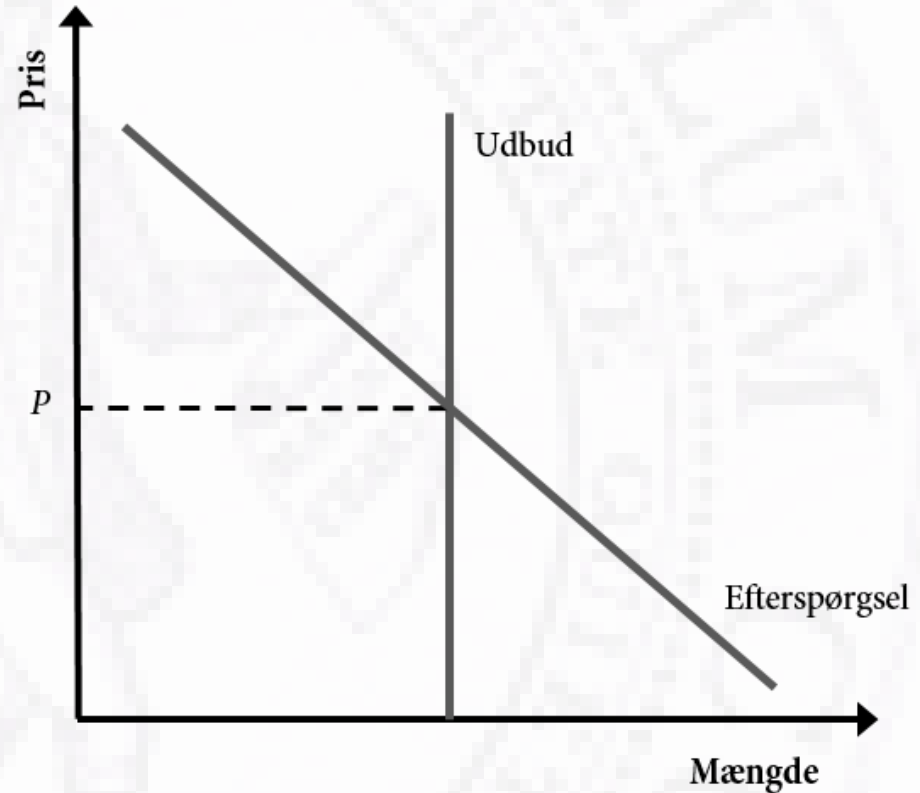
- "The principle that leads men to exchange is the same principle that guides them in their economic activity as a whole; it is the endeavor to ensure the fullest possible satisfaction of their needs" (p. 180)
  - Forbrugerne er nyttmaksimerende
  - Bytteøkonomi med 2 varer (A og B) og 2 forbrugere (1 og 2)
  - Forbruger 1: $MU_A > MU_B$
  - Forbruger 2: $MU_B > MU_A$
- Forbruger 1 modtager ΔA enheder af vare A
- Forbruger 2 modtager ΔB enheder af vare B

De to forbrugere handler, indtil der ikke er flere gensidigt fordelagtige handler

$$MRS = \frac{MU_A^1}{MU_B^1} = \frac{MU_A^2}{MU_B^2} = \frac{P_A}{P_B}$$

Prisdannelse i en bytteøkonomi

- De relative priser er alene bestemt af efterspørgslen, der er bestemt af den subjektive nytte
- Ændringer i efterspørgslen påvirker markedsprisen
- Kausal forbindelse fra subjektiv nytte til priser
- Men kun fordi der er tale om en bytteøkonomi, hvor udbuddet er givet (ingen produktion)

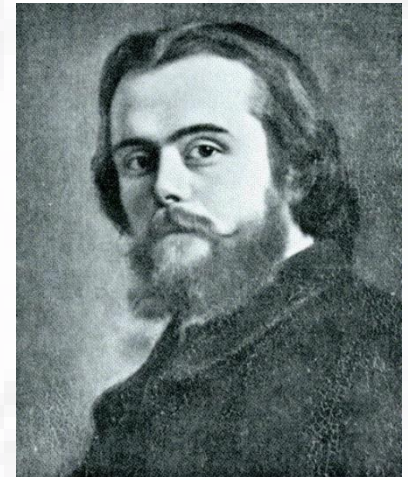
Mengers imputationsteori

- Aflønning af produktionsfaktorer ud fra værdien af det færdige produkt
- Mengers **generelle imputationsteorem**: værdien af varer af højere orden udledes ud fra viden om den forventede subjektive værdi af forbrugsgodet i fremtiden:
  - "The value of goods of higher order is always ... determined by the prospective value of the goods of lower order in whose production they serve."
- En vare har ikke værdi, fordi den er produceret med værdifuld arbejdskraft, kapital og jord.
- Arbejdskraft, kapital og jord har værdi, fordi (hvis og kun hvis) de anvendes til at producere varer, der har subjektiv værdi for nogen forbrugere
- Menger udvikler ikke nogen teori om aflønning af kapital eller arbejdskraft, ej heller en omkostningsteori eller teori om virksomheder

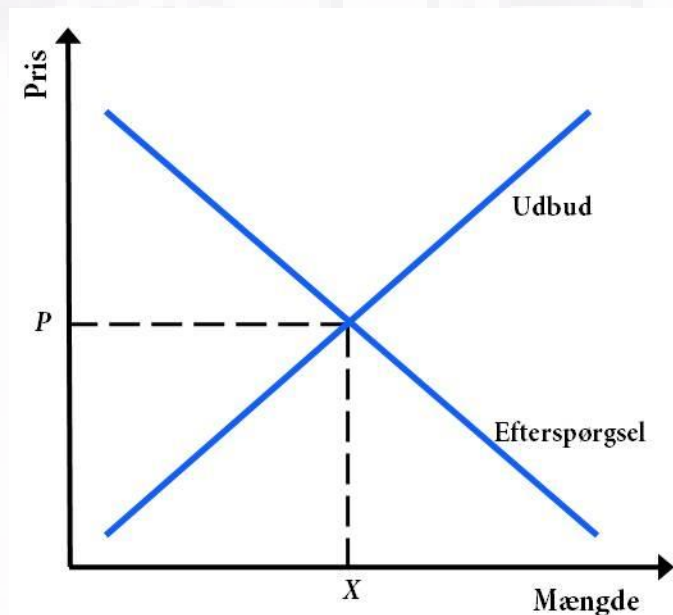
Den marginalistiske revolution

- William Stanley Jevons: 1862/1871
- Leon Walras: 1874/77
- Carl Menger: 1871

- Jevons og Walras anvendte matematik og nåede længere end Menger

- Walras udviklede generel ligevægtsteori, måske den største økonom nogensinde

- Kun Menger dannede skole, fik størst indflydelse

Den marginalistiske revolution

- **Francis Y. Edgeworth:** Analyse af ligevægt i en bytteøkonomi, indifferenskurver og nyttefunktion, begrebet om "kernen" i en bytteøkonomi, mange ligevægte, indsnævres når der er mere end to forbrugere
- **Vilfredo Pareto:** Edgeworth box, ordinal nytte – opløser forbindelsen mellem økonomi og utilitarisme, pareto optimalitets kriteriet, viser at markedsligevægten er Paretooptimal
- **Alfred Marshall:** Prisdannelsen på marked:
  - Både udbud og efterspørgsel bestemmer prisen
  - Dvs. både subjektiv nytte og omkostninger
  - Fra "political economy" til "economics"
- **John Bates Clark:**
  - Produktionsfaktorer aflønnes efter deres marginalproduktivitet

Investigations into the Methods of the Social Sciences, 1883

- Kritisk modtagelse af Mengers *Principles* fra den historiske skole
- Menger fandt det nytteløst at arbejde videre med økonomisk teori i et intellektuelt miljø, der var modstandere af teori
- Investigations kritiserer den historiske skole for
  1. At der kun skulle være én rigtig tilgang til studiet af økonomi, den historiske
  2. For at bedrive "measurement without theory"
  3. For metodologisk kollektivism
- Den historiske metode kan ikke give samme *forståelse* som den økonomisk teoretiske
- Empiriske og historiske observationer kan kun forstås inden for rammerne af en teori, økonomisk, sociologisk osv.
- Metodologisk individualisme: "economic phenomena theoretically are reduced ultimately to individual economic efforts" (p. 90-91)

Den østrigske skoles opståen

- Menger:
  - Doktorgrad 1872, *habilitation*
  - Privatdozent ved universitetet i Wien, forår 1873: *professor extraordinarius* (lektor)
  - Tutor for kronprins Rudolph 1876-78
  - 1879: Professor i Wien
- Mengers teorier dannede skole fra begyndelsen af 1880'erne
  - Eugen von Böhm-Bawerk og Friedrich von Wieser
- Metodestriden: Schmoller anmeldte *Investigations*
  - Findes der økonomisk teori? Findes økonomiske lovmæssigheder?
  - Hvad er det mest interessante at studere?
  - 1883-84: Tilhængere af den historiske skole anvender betegnelsen "den østrigske skole"
    - Metodologisk selvbevidst: Lægger vægt på økonomisk teori, subjektiv nytteteori, marginalbetragtninger, metodologisk individualisme, subjektivism

Den østrigske økonomiske skole sejrer sig ihjel

- Den østrigske økonomiske skole smelter sammen med Cambridgeskolen og bidrag fra irske, engelske, franske, italienske, svenske økonomer
- Mises: "About the time of Menger's demise, one no longer distinguished between an Austrian School and other economics"

Mengers liberalisme

- Professor i økonomisk teori, ikke i økonomisk politik
- Mengers faglige værker er klinisk rensede for politiske kommentarer
- Hayek: "on the whole still a classical liberal"
- Hayek: "Menger tended to conservatism or liberalism of the old school. He was not without sympathy for the movement for social reforms"
- Böhm-Bawerk var klassisk liberal, kritik af Marx
- Først med von Mises *Socialism* (1922) får den østrigske skole sit distinkte liberale præg

Carl Menger og den marginalistiske revolution i økonomisk teori

Torben Mark Pedersen

Den østrigske økonom, Carl Menger, var med *Principles of Economics* fra 1871 med til at revolutionere økonomisk teori som en af pionererne i "den marginalistiske revolution", og med sin subjektivism, metodologiske individualisme og fokus på økonomisk teori blev han også fader til det, der i løbet af 1880'erne blev til den østrigske økonomiske skole. Mengers bidrag til økonomisk teori kan næsten ikke overvurderes, og den marginalistiske revolution førte til udviklingen af en ny pristeori, som al økonomisk teori bygger på den dag i dag, 100-150 år senere.

Carl Menger (1840-1921) er måske bedst kendt som faderen til den østrigske økonomiske skole, og i de første årtier var den netop dét: en økonomisk skole.¹

nytte og marginalbetragtninger. Sammen lagde de grundlaget for det, der i løbet af to årtier blev til den "neoklassiske" skole inden for økonomi, og som stadig den dag i dag er det mikroøkonomiske grundlag for al økonomisk

Carl Menger og den østrigske skole

Torben Mark Pedersen

Den østrigske økonom Carl Menger er faderen til den østrigske økonomiske skole, og med udgivelsen af *Principles of Economics* i 1871 var Menger med til at revolutionere økonomisk teori som en af pionererne i "den marginalistiske revolution". Med sin subjektivism, metodologiske individualisme og fokus på økonomisk teori blev han fader til det, der under metodestriden i løbet af 1880'erne blev til den østrigske økonomiske skole. Omkring tidspunktet for Mengers død i 1921 var den blevet en del af mainstream økonomisk teori, og der var ikke længere nogen distinkt østrigsk økonomisk skole. Kun Mises' og Hayeks konjunkturteori holdt liv i forestillingen om en særlig østrigsk økonomisk skole, før Mises genoplivede den i slutningen af 1930'erne.

Dannelsen af den østrigske økonomiske skole var altovervejende én mands værk: Carl Menger (1840-1921). Med *Principles of Economics*¹

jødisk indvandring efter 1867, hvor jøder fik "ubetinget, fuldstændig og principiel ligestilling," og østrigske professorer havde en høj grad af forskningsfrihed. Det var en liberal